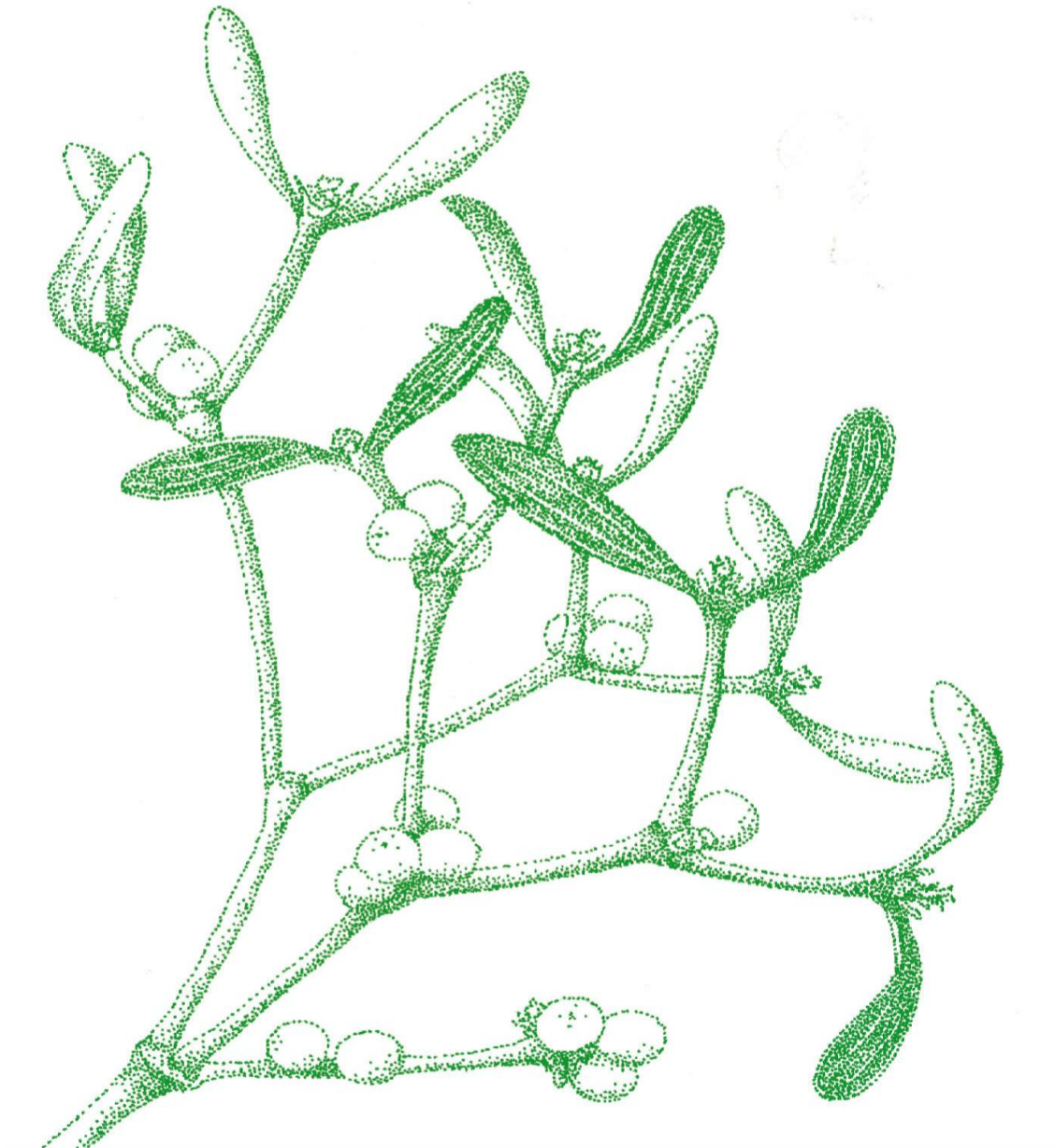

de Haamsjeut

IVN Meerssen

Lente 2024

de Haamsjeut

Lentenummer 2024

2de jaargang, nr. 1

Redactie de Haamsjeut

André Ament

Leo Bielders

Pascalle Satijn

Inhoudsopgave

Van de Bestuurstafel, Marianne van den Berg	1
Jaarverslag IVN Meerssen, Frans Ligthart	4
Concept Notulen ALV IVN Meerssen, Leon Schoenmakers	6
Samensmeltend Leven, Jac Mulder	11
Werkgroep Vogels, Jan de Veen en Bert Merk	12
Heerlijk Helder Water, Els Derks-van der Wiel	13
Vuurwantsen zijn bijzondere insecten, Jan van Dingenen	18
De Natuur als Rechtspersoon, Wim Derks	21
Buitengoed Geul en Maas, Wil Lemmens en Riekie Notten-Houben	25
Het bijzondere van Spinazie, Jan van Dingenen	33
Nogmaals onze Hoornaar, Paul Notten	35
Activiteiten, Wim Derks	39

de Haamsjeut van IVN Meerssen

verschijnt 4 keer per jaar. Kopij voor het nieuwsblad kan worden
aangeleverd via: andreament47@gmail.com T 06 44189017

De auteurs zijn verantwoordelijk voor de inhoud van hun artikel.

De tekeningen in deze Haamsjeut zijn van de hand van Jan van Dingenen.

Van de Bestuurstafel

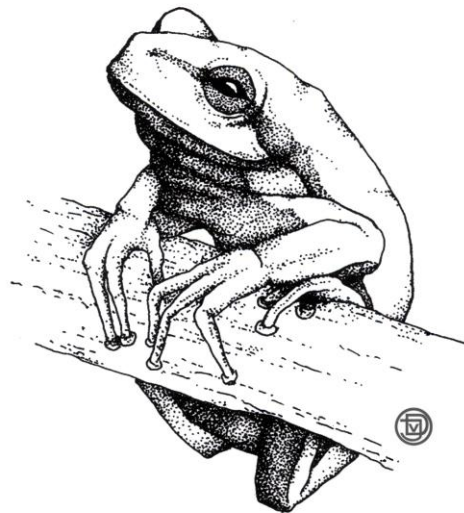
Marianne van de Berg

Beste lezer,

Hoewel de tuin nog zompig is, steken toch de eerste voorjaarsbloeiërs hun kop boven de aarde uit. Het is lente! De natuur loopt uit, er komt fris groen op de velden en de bomen zitten vol knop. Een uitstekende uitnodiging om naar buiten te gaan, als het droog is tenminste. Maar veel van onze activiteiten gaan ook door als het minder mooi weer is. Bijvoorbeeld onze natuurcursus, die recent gestart is. Meer dan 20 mensen doen daar aan mee en lopen prachtige wandelingen in en rond Meerssen. En horen van onze gidsen veel wetenswaardigs over flora en fauna. Je hoeft er tevoren niets vanaf te weten en je steekt er heel veel van op!

Naast deze cursus zijn er jaarlijks veel georganiseerde wandelingen en excursies. De meeste hier in de directe omgeving. Zowel voor mensen die weinig willen lopen (buurtommetjes) als voor mensen die een paar uur of zelfs een hele dag erop uit willen trekken. Ook deze buitenactiviteiten zijn onder begeleiding van een paar gidsen. En in deze tijd van de paddentrek zetten vrijwilligers op bepaalde wegen padden en salamanders over. Jeugd is hierbij, onder begeleiding van een ouder, van harte welkom.

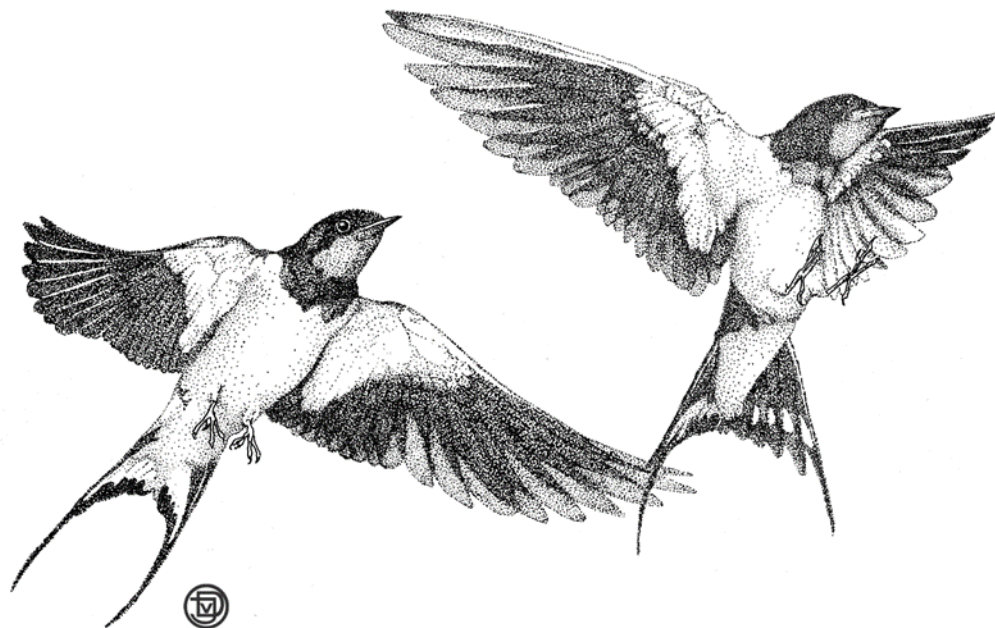
Binnen worden op verschillende locaties lezingen gehouden over diverse onderwerpen die te maken hebben met 'natuur'. In de nieuwsflitsen worden alle activiteiten een paar dagen tevoren per mail gemeld. Als je de nieuwsflitsen wilt krijgen, meld dit aan ons secretariaat. Natuurlijk hanteren we alle privacyregels.

Een andere – zeer actieve – groep is de werkgroep landschapsonderhoud, die op donderdagochtend aan de slag gaat met tuinonderhoud in de Kindervallei in Houthem. En verder zijn ze druk aan het werk met snoeien, knotten, natuurbeheer en het onderhoud van wegwakruisen, op verschillende plekken, mede in overleg met de gemeente Meerssen.

We hebben ook een werkgroep, die zich met het determineren van in het wild groeiende planten bezig houdt. Deze groep is ook leuk voor mensen, die niet zo gemakkelijk kunnen lopen en zeker voor mensen met kinderen. Die kunnen heel goed werken met determineer apps en ons, ouderen, daarover van alles leren.

De vogelwerkgroep heeft afgelopen jaar veel gedaan om vogels te 'huisvesten' in de broedtijd en als bescherming tegen bijvoorbeeld de steenmarter. Prachtige zwaluwtillen zijn opgesteld, evenals uilenkasten. Jonge vogels worden zoveel mogelijk geringd. Regelmatig komt de

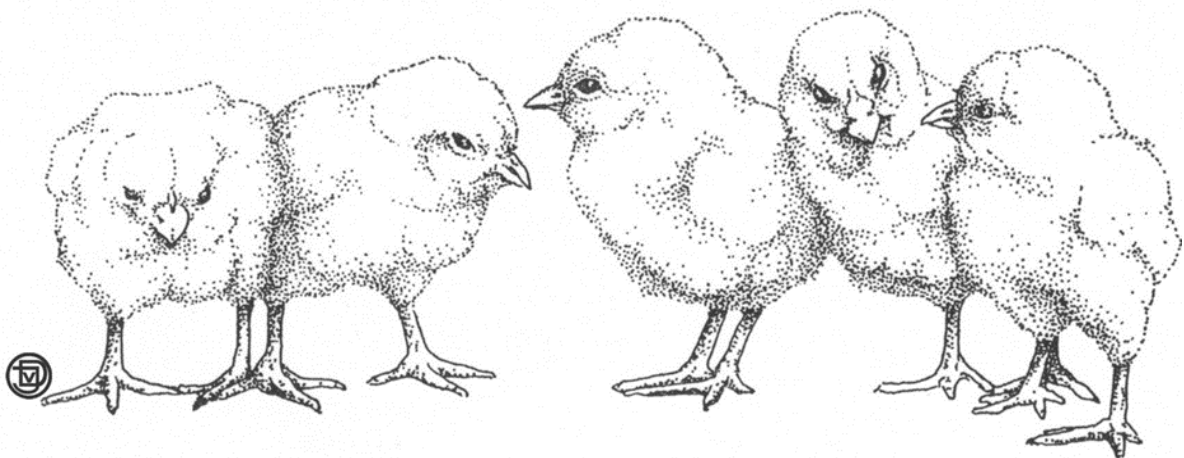
werkgroep bij elkaar om te praten over de waarnemingen en om vogelcursies te plannen.

Jammer genoeg hebben wij binnen ons IVN geen jeugdgroep meer. Dit komt vooral door 'personeelsgebrek'. Eén van de natuurgidsen in opleiding heeft een plan gemaakt samen met de werkgroep Jeugd om

seizoenactiviteiten te gaan invullen. Laten we extra aandacht geven aan kinderen en jongeren bij al onze activiteiten.

Heel belangrijk is de werkgroep communicatie. Deze mensen zijn verantwoordelijk voor het samenstellen van ons afdelingsblad 'de Haamsjeut', voor de communicatie via social media zoals Facebook en Meer Vitaal, voor het inrichten en bijhouden van de website en voor de persberichten naar diverse gremia. Vanwege de hoge drukkosten van de Haamsjeut (en hoge milieukosten!) willen we hierbij nogmaals vragen om zoveel mogelijk te kiezen voor de digitale versie van de Haamsjeut. En deze versie is bovendien in kleur.

In 2023 zijn er 2 nieuwe werkgroepen in het leven geroepen. Allereerst de werkgroep milieu, in relatie met milieudefensie Meerssen. Deze

werkgroep streeft ernaar om binnen en rond IVN het milieubesef te vergroten en zo mogelijk om te zetten in daden. De groep werkt o.a. mee aan opschoonacties. De andere nieuwe groep wil zich bezig houden met wilde zoogdieren, zoals de wolf en het wildzwijn. Vragen en opmerkingen over al deze onderwerpen horen we graag! En natuurlijk staan we open voor nieuwe ideeën. Meld dit alles aan ons secretariaat: ivnmeerssen@gmail.com. Je krijgt beslist een reactie.

Tot slot is er nog een groep mensen, die zich bezig houden met het besturen van onze afdeling. Daarover kun je meer lezen in het verslag van onze secretaris.

Jaarverslag IVN Meerssen 2023

Frans Ligthart

Omdat zowel de afdeling IVN Ulestraten als IVN Meerssen moeite hadden een volwaardig bestuur te bemensen is na aparte ledenraadplegingen begin 2023 besloten om beide afdelingen samen te voegen. Beide afdelingen hadden samen ongeveer 280 leden, waarvan ongeveer 70 ook landelijk lid.

Op 4 april 2023 is een algemene ledenvergadering gehouden waarin de aanwezige leden instemden met de fusie. Er was gevraagd een naam voor de nieuwe afdeling te bedenken; de leden kozen met ruime meerderheid voor IVN Meerssen. Een belangrijk argument hierbij was dat de meeste IVN afdeling genoemd zijn naar de gemeente waar ze gevestigd zijn. De nieuwe afdeling telt op 1 januari 2024 259 (plaatselijke) leden waarvan er 73 ook landelijk lid zijn.

Het nieuwe bestuur bestaat uit 8 leden: Marianne van den Berg (voorzitter), Wim Derks (vicevoorzitter en penningmeester), Frans Ligthart (secretaris), Frans van de Kragt, Riekie Notten-Houben, Pascalle Satijn, Jan de Veen en Leo Voragen. Maandelijks is er een bestuursvergadering waarbij Ria Tuijt de verslaglegging verzorgt met uitzondering van de zomervakantie.

Doel van het bestuur is de afdeling goed te organiseren met aandacht voor de doelstelling van IVN. De doelstelling betreft met name natuureducatie, natuurbeleving en natuuronderhoud. Naast de statuten wordt er een huishoudelijk reglement opgesteld. Voor een veilige omgeving voor leden en deelnemers aan activiteiten is er een nieuwe VOG (verklaring omtrent gedrag) voor de bestuursleden en werkgroep coördinatoren en is een vertrouwenspersoon aangesteld. Een belangrijk aandachtspunt is het werven nieuwe, jongere actieve leden.

Er zijn 9 werkgroepen actief: landschapsonderhoud, activiteiten, planten, padden, vogels, communicatie, zoogdieren, milieu en jeugd. Deze werkgroepen organiseren diverse interessante excursies, lezingen en

activiteiten; o.a. een natuurcursus om de kennis over de natuur in en rond Meerssen te vergroten en daarmee de natuur beter te kunnen bewaren voor onze mooie gemeente, een fotografiecursus, calendula zelf maken, bonbons maken etc. Ook is weer een nieuwe natuurgidsen opleiding gestart.

In de omringende gemeentes zijn ook actieve IVN afdelingen, wij zoeken contact met hen om ook hun activiteiten onder de aandacht van onze leden en potentiële leden te brengen en elkaar over en weer te ondersteunen. Daarnaast zijn er in Limburg ook regio- en districts-bijeenkomsten waar het bestuur aan deelneemt met als doel uitwisseling van kennis en activiteiten. De regiovertegenwoordiger is een vast aanspreekpunt voor de plaatselijke afdelingen en zet zich in om vanuit de provincie de afdelingen te ondersteunen. IVN Meerssen valt onder regio Maas; dit alles onder de overkoepelende landelijke IVN vereniging.

Verder werkt IVN nauw samen met de gemeente en andere organisaties, zoals Natuur- en Milieufederatie, Natuurkracht, Het Limburgs landschap etc. IVN besteedt ook aandacht aan de Sustainable Development Goals.

Naast de activiteiten die direct aan de natuurbeleving raken is er ook ruimte voor een gezellig samenzijn. Afgelopen jaar hebben we naast de Kroedwusch uitreiking in Meerssen ook met een informatie stand hierover op de oude ambachten braderie in Einighausen gestaan. Er is een kerstbijeenkomst georganiseerd onder muzikale leiding van Ruud Verhoeven.

Op een extra ALV in oktober is de contributie voor 2024 vastgesteld en hebben we teruggeblikt op het samengaan van de afdelingen.

Voor verdere informatie over de activiteiten van IVN-Meerssen in 2023 wordt verwezen naar de verslagen van de werkgroepen, die gepubliceerd worden op de website.

Concept Notulen Algemene Ledenvergadering IVN Meerssen 2024

Leon Schoenmakers, notulist

Gehouden op maandag 26 februari 2024 in De Stip te Meerssen.

- Aanwezig : 41 personen (inclusief 8 bestuursleden)
- Afgemeld : met kennisgeving Fiel van den Bergh, Nicole Cordewener, Wil Lemmens, Thera Schepers.

1. Opening door voorzitter Marianne van den Berg

Welkom en opening door voorzitter Marianne van den Berg.

2. Mededelingen

Gesteld kan worden dat we een vergrijzend ledenbestand hebben, mede hierdoor waren er in de afgelopen periode overlijdens te melden, te weten:

In 2023: J. Cortenraad, Mia Drinckwaard – Dohmen, Lucie Brabander en Marie-José Augustin.

In 2024: René Mans – Baltis, Jeanette Dupuits en Paul Brassé.

Na deze vermelding wordt, ter nagedachtenis aan hen, een moment van stilte in acht genomen.

3. Verslag extra ledenvergadering 23-10-2023

Marianne van den Berg wil voorafgaande aan het bespreken van dit verslag een compliment maken aan de redactie van de Haamsjeut voor hun uitstekend werk.

Zowel tekstueel als naar aanleiding van zijn er geen opmerkingen en of vragen waardoor het verslag wordt goedgekeurd, met dank aan de notulist Ria Tuijt.

4. Jaarverslag IVN Meerssen

Frans Ligthart doet, als secretaris, over het afgelopen, belangrijke jaar, verslag.

Het verslag komt op de website en een samenvatting hiervan in de volgende Haamsjeut. Het aantal leden is enigszins gedaald; van 280 leden in 2023, waarvan 70 ook landelijk lid, naar 260 begin 2024, waarvan 73 ook landelijk lid. Aandachtspunt, voor het komende jaar, is het opstellen van het nieuwe Huishoudelijk reglement en de statuten. Dit zal mede, na en, in overleg met andere IVN afdelingen plaatsvinden.

5. Jaarverslag werkgroepen

Beknopt wordt, door de vertegenwoordigers van de diverse werkgroepen, verslag gedaan over 2023.

- André Ament, namens de werkgroep communicatie,
- Jan de Veen, namens de Vogelwerkgroep,
- Wim Derks, namens de werkgroep activiteiten,
- Els Derks – van der Wiel, namens de werkgroep jeugd,
- Leo Voragen, namens de plantenwerkgroep,
- Frans van der Kragt, namens de paddenwerkgroep,
- Jo Lexis, namens de werkgroep landschapsonderhoud,
- Wim Derks, namens de werkgroep zoogdieren, en
- Els Derks - van der Wiel, namens de werkgroep milieu.

** Alle verslagen worden op de website van IVN Meerssen gepubliceerd.

6. Financieel verslag 2023, begroting 2024, contributie 2025

John Bronckers geeft aan de hand van een duidelijke PowerPoint presentatie een overzicht van het afgelopen jaar. Ondanks het gegeven dat we iets interen op het tegoed werd, door het bestuur, voorgesteld om het contributiebedrag voor 2025 niet te verhogen, de aanwezigen konden zich hierin vinden en gingen hiermee akkoord.

7. Verslag kascontrolecommissie

- a) André Ament doet, namens de kascontrolecommissie, verslag van de bevindingen. Er zijn geen onduidelijkheden geconstateerd. Wel kan hij de aanwezigen mededelen dat John Bronckers een keurig overzichtelijk en transparant jaaroverzicht heeft kunnen overleggen waarvoor de complimenten. Voorgesteld wordt dan ook om John Bronckers en het bestuur decharge te verlenen over de financiële verslaglegging betreffende 2023. De vergadering gaat hiermee akkoord.
- b) Verkiezing nieuwe commissie: Aftredend is André Ament. De nieuwe kascontrolecommissie zal bestaan uit John Bronckers en Leon Schoenmakers.

8. Bestuur

- a) Aftredend: Wim Derks, als penningmeester, blijft wel bestuurslid.
- b) Nieuw bestuurslid en tevens penningmeester: Frank Kapsenberg.

9. Huishoudelijk reglement / statuten

Zowel het huishoudelijk reglement als de statuten van IVN Meerssen moeten aangepast worden. Getracht zal worden om samen, en na overleg, met andere IVN afdelingen een nieuw huishoudelijk reglement op te stellen. Dit is ook noodzakelijk voor de statuten. Daar IVN Meerssen een bestaande naam was, voorafgaande aan de samenvoeging met IVN Ulestraten, en reeds een ANBI status had, hoeven de statuten niet op korte termijn aangepast en/of vernieuwd te worden. Dit moet wel binnen 5 jaar gerealiseerd worden.

Het huishoudelijk reglement wordt wel op korte termijn aangepast. In de huidige wetgeving zijn bestuursleden, conform de W.B.T.R (Wet Bestuur en Toezicht Rechtspersonen) namelijk hoofdelijk aansprakelijk bij o.a. financiële tekorten. De huidige bestuursleden zijn hiertegen verzekerd door zowel het landelijk IVN als de

Gemeente Meerssen. Neemt niet weg dat dit aspect opgenomen dient te worden in het nieuwe huishoudelijk reglement en de statuten.

Volgens de nieuwe regelgeving van het landelijk IVN zijn nieuwe leden, sinds medio 2023, automatisch landelijk lid. Zo kunnen nieuwe leden dus geen donateur of plaatselijk lid zijn. Ook dienen werkgroepen, indien zij uitgaven hebben boven de € 150,00 voorafgaande aan de uitgaven toestemming te vragen aan het bestuur. Indien het bedrag meer dan € 2500,00 is dient zelfs een goedkeuring van de leden, middels een Algemene Leden Vergadering.

-
- Volgens de A.V.G. (Algemene Verordening Gegevensbescherming) worden privacy gegevens beschermd. Zo mogen er geen persoonlijke gegevens, zoals Naam, adres etc. etc. niet onnodig gedeeld of aan derden doorgegeven worden. Het bestuur is derhalve voornemens om in 2025, samen met andere afdelingen, de statuten aan te passen. Zodra het Huishoudelijk reglement klaar is zal dit gepubliceerd worden op de website van IVN Meerssen.

10. Toekomstige ontwikkeling

A) Natuurgidsen in opleiding.

Deze opleiding duurt 2 jaar. Door het bestuur is afgesproken dat deelnemers, namens IVN Meerssen, bij goed resultaat en bij inzet voor IVN Meerssen, een deel van de kosten vergoed krijgen.

B) Natuurcursus:

Er hebben zich inmiddels 22 personen aangemeld voor deze cursus. Het programma volgt en zal o.a. gepubliceerd worden op de website en in de Geulbode.

C) Samenwerking in regio : district:

A.s. donderdag nemen Marianne van den Berg en Frans Ligthart deel aan het regio overleg.

Marianne van den Berg en Jan de Veen hebben deelgenomen aan het district overleg.

D) Jongeren:

Het bestuur is voornemens om, ook bij cursussen, jongeren meer te gaan betrekken bij IVN activiteiten en te enthousiasmeren voor de natuur en IVN.

E) Enquête:

Het bestuur gaat een enquête houden, zo is men benieuwd naar o.a. de behoeftes van leden en wat zij bijvoorbeeld leuk vinden. Wordt vervolgd.

F: Toekomst en Omgevingsvisie:

De Gemeente Meerssen is voornemens om een Toekomst- en Omgevingsvisie 2035 op te stellen met diverse aandachtspunten, zoals → water, → buiten, → aanplant etc. etc.

G: Vlindertuin:

Door de aanstaande verhuizing van Sandra van de Beuken en Stefan Kools wordt er, binnen afzienbare tijd, een gesprek gepland omtrent de eventuele overname van de vlindertuin.

11. Rondvraag

Van de rondvraag wordt geen gebruik gemaakt.

12. Huldiging jubilarissen

Na de pauze wordt er aandacht gevraagd voor het eren van onze jubilarissen. Marianne van den Berg heeft voor allen een persoonlijk woord en als dank een mooie gevulde tas.

50 jaar lid: Peter Hardy en Fieny van de Broek – Brassé.

40 jaar lid: Marie-José Kurvers, Marieke Kersemakers en Riekie Notten – Houben

25 jaar lid: Lies Kleintjens, Jo Lexis, Irene Maas, Funs Manderveld, Michel Vleugels, Wilma Wijns en John Bronckers

13. Sluiting

Niets meer aan de orde zijnde sluit de voorzitter de vergadering.

Samensmeltend leven

'n Oranjetipje dat neerstrijkt op een pinksterbloem,

samensmeltend in een pastel kleurenpallet.

Zo wordt bloem vlinder en vlinder bloem.

**De levende zorgt ervoor dat zijn gelige eitjes, later rups,
zich voeden met de zaadjes van de uitgebloeide pinksterbloem.**

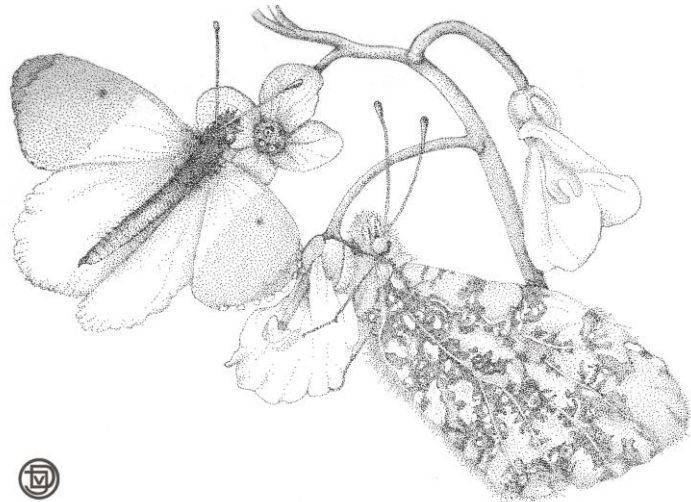
Is die er niet, geen nood!

Er is altijd nog 'look zonder look'.

Zo smelten fauna en flora samen,

en houden ze die bijzondere cyclus van 't leven in stand.

Jac Mulder

Werkgroep Vogels

Jan de Veen en Bert Merk

Wat doet de werkgroep Vogels eigenlijk zo allemaal ? We lichten het graag eens toe.

De werkgroep Vogels is zéér actief: Elke 2e woensdag van de maand hebben we een bijeenkomst in ons nieuwe onderkomen: Sporthal Marsana te Meerssen.

Wijzelf en de aanwezige leden vertellen over onze waarnemingen, er is een quiz over het herkennen van vogelgeluiden en vogelsoorten en wisselen nieuwtjes uit met betrekking tot vogels.

Ook wordt er tijdens de bijeenkomst afgesproken welk natuurgebied bezocht zal gaan worden op de (vrijwel) maandelijkse zondagochtendexcursie. Tijdens deze ochtenden worden vogels geobserveerd, waarbij vaak unieke soorten worden gezien.

Daarnaast zijn we als werkgroep het hele jaar door bezig met het helpen van vogels. Helaas staan er 87 Nederlandse broedvogels op de Rode Lijst, dus die hulp is hard nodig en samen zetten we de schouders eronder. Er worden zelf nestkasten gemaakt, opgehangen en gecontroleerd, maar ook complete, nieuwe, zwaluwtillen besteld en geplaatst. Ook worden jaarlijks steenuilen, valken en andere vogel geringd, waar iedereen die daar belangstelling voor heeft, bij aanwezig kan zijn.

Een mooie gelegenheid om eens te komen kijken bij de werkgroep Vogels!

Je kunt je aanmelden bij :

Coördinator Bert Merk: hj_merk@hotmail.com

of Jan de Veen: jdeveen1958@gmail.com

Heerlijk Helder Water

Els Derks-van der Wiel

Inleiding

Hallo WATERZAK! Ja, zo zou ik jou als lezer van dit artikel kunnen aanspreken. Wij mensen bestaan immers grotendeels (65-70%) uit water. Dus is ieder mens eigenlijk een grote waterzak. We kunnen langere tijd zonder eten overleven maar zonder water slechts enkele dagen. Alle levende wezens kunnen niet zonder water. Door de toename van de wereldbevolking is er steeds meer drinkwater nodig. Ook landbouw en veeteelt neemt toe om de mensen te kunnen blijven voeden. Water laat gewassen groeien en het vee drinken. Daarvoor is veel grond- en oppervlaktewater nodig. Daarnaast heeft de industrie veel water nodig.

Blauwe planeet

Ongeveer 70% van het aardoppervlak is bedekt met water. Kijk maar eens op de wereldbol of in een atlas. We zien dan veel blauw en dat is dus water.

Onze aarde wordt niet voor niets de blauwe planeet genoemd. Buiten de oceanen en rivieren bevindt water zich ook in de lucht (waterdamp, wolken) en onder de grond in watervoerende lagen (grondwater). De hoeveelheid water blijft altijd hetzelfde, wordt nooit meer, nooit minder. Maar water kan wel van "vorm" veranderen: ijs, sneeuw, hagel, mist, damp etc.. Water stroomt

de hele wereld over, valt als regen op de aarde of de zee, verdampt en vormt wolken. Die wolken drijven weg en laten elders het water weer vallen als regen. De druppel die op je neus valt bij regen kan eerder al in

de Himalaya zijn geweest, de Alpen of in de Atlantische Oceaan. Sta daar eens bij stil.

Voldoende, schoon en veilig drinkwater

Wij vinden het de gewoonste zaak van de wereld om 24 uur per dag over voldoende schoon en veilig drinkwater te kunnen beschikken. We draaien de kraan open en hoeven niet na te denken of het wel veilig is om te drinken. Wij spoelen met ons drinkwater zelfs onze wc door. Dat is elders op de wereld wel anders. Tegenwoordig hebben meer dan een miljard mensen geen toegang tot schoon water en men verwacht dat in 2025 minstens 3 miljard mensen in 90 verschillende landen te maken krijgen met ernstige waterproblemen. Waterschaarste door klimaatverandering in het algemeen en plaatselijke droogte hebben sinds de jaren 1970 per jaar aan zo'n 24.000 mensen het leven gekost.

In Nederland verbruiken we per dag gemiddeld 119 liter kraanwater per persoon.

- ongeveer 50 liter onder de douche
- 35 liter bij het doorspoelen van het toilet
- 15 liter voor het wassen van kleding
- de 19 overige liter voor bijvoorbeeld koken, afwassen en natuurlijk het drinken van kraanwater, koffie en thee.

Ons drinkwater in Limburg heeft de kwaliteit van bronwater. Reken voor de aardigheid eens uit wat 1 liter kraanwater kost en 1 liter bronwater in flessen (gemiddeld). Per 1000 liter kraanwater inclusief belastingen etc. betaal je aan WML € 1,00. Bij het kopen van bronwater moeten we bovendien stilstaan bij het produceren van dat bronwater in een fabriek, gebruik van grondstoffen voor de flesjes en het vervoer en de afvalverwerking. En dit alles kost veel energie. Koop je bronwater dan ben je een dief van je eigen portemonnee.

Vaker droogte door klimaatverandering

Door toenemende klimaatverandering zullen lange droge periodes naar verwachting vaker voorkomen. Hoge temperaturen en het uitblijven van regen hebben gevolgen voor de natuur en bronnen voor de bereiding van drinkwater. Bij droogte neemt de aanvoer van rivierwater af en neemt de verdamping toe. Door een lage rivier-waterstand stijgen ook de concentraties verontreiniging. In Heel staat de drinkwaterfabriek die drinkwater uit Maaswater maakt. Het is al menige keer voorgekomen dat deze fabriek stilgelegd moest worden omdat er te veel vervuiling was in het water van de Maas. Wees dus zuinig met ons kostbare water. Een tekort aan voldoende en veilig water is de volgende crisis in de wereld.

Verbruik van water

Huishoudens verbruiken zo'n twee derde van het leidingwater. Economische activiteiten, zoals het maken van voedsel, producten en energie, zijn de voornaamste gebruikers voor het overige leidingwater. Zo wordt 3,5% van het drinkwater gebruikt voor het verbouwen van landbouwgewassen en het onderhouden van de veestapel. Nog eens 19% gaat naar de industrie en andere bedrijven. Nog een kleine 10% van het drinkwater wordt niet aan een bepaalde activiteit toegerekend. Het gaat dan bijvoorbeeld om bluswater, water dat voor gemeentediensten wordt gebruikt, maar ook lekkende leidingen en productieverlies tijdens het winnen en zuiveren van drinkwater.

De bronnen van water

De industrie gebruikt voor het overgrote deel van hun activiteiten water dat rechtstreeks uit een rivier of bodem komt en daarom een minder hoogwaardig product is. Hiermee gebruiken ze weliswaar geen gezuiverd leidingwater, maar ze maken wel aanspraak op de (grond)watervoorraden waar ook de drinkwaterbedrijven, de natuur en de landbouw gebruik van maken. We putten allemaal uit hetzelfde systeem. Klimaatverandering en vervuiling kunnen invloed hebben op de hoeveelheid beschikbaar zoet water. Alle drinkwaterbedrijven roepen daarom op het water slim te verdelen en er bewust mee om te gaan. In de afgelopen warme zomers is

het drinkwaterverbruik al flink toegenomen. Er is al vaker een verbod uitgevaardigd voor het besproeien van de tuin of het veld, het vullen van zwembadjes, auto's wassen etc..

Vervuiling en klimaatverandering

Klimaatverandering zorgt voor steeds meer uitersten. Slim omgaan met water was nog nooit zo belangrijk. Korte perioden met hevige regenval belasten het riool, lange perioden van droogte bedreigen de biodiversiteit en dus onze gezondheid. Water wordt niet alleen schaarser, het kost ook steeds meer moeite om er schoon (drink)water van te maken. Omdat we onze beken en rivieren, de belangrijkste bronnen van ons drinkwater, vervuilen. Kijk maar eens wat er op de oevers van rivieren achterblijft aan afval na een overstroming.

Via het riool komen er ook steeds vaker plastics, medicijnresten, luiers, maandverband, verfstoffen, vochtige (toilet)doekjes, frietvet, mondkapjes en plastic handschoenen in het rioolwaterbedrijf terecht. Slecht voor dier en natuur en een bedreiging voor de kwaliteit van ons (drink)water. Bovendien zorgt de vervuiling voor verstoppingen en vastlopen van machines en gemalen in de zuiveringsinstallatie met extra onderhoudswerkzaamheden en hoge kosten tot gevolg. En dan hebben we het nog niet over de onzichtbare verontreinigingen: medicijnen, chemicaliën, bestrijdingsmiddelen, fabriekslozingen etc..

Op de website www.waterklaar.nl/goedrioolgebruik wordt met behulp van een interactieve kaart goed rioolgebruik uitgelegd. Per onderwerp worden tips gegeven. Gooi afval weg daar waar het hoort om onze waterkwaliteit te verbeteren. Alleen zo houden we Limburg 'sjiek en sjoën'.

Met een kleine inspanning kan iedere Limburger een steentje bijdragen om ons (drink)water schoon te houden, zodat we samen kunnen genieten op, om en van het water.

Duurzaam waterbeheer

Over duurzaam waterbeheer zou ik een hele lijst kunnen opstellen, maar ik beperk me tot enkele zaken die iedereen meteen kan gaan invoeren. Regenwater is een kostbaar iets. In de tuin zijn er talloze maatregelen te

nemen om ervoor te zorgen dat het regenwater gebufferd wordt en geïnfiltreerd. Koop een regenton. Zaag de regenpijp door. Het water infiltreert dan in de tuin. Kies voor bodembedekkers en niet voor stoeptegels. Dit laatste draagt ook nog bij aan een grotere diversiteit en voorkomt hittestress. Minder lang douchen, bespaarknop op kranen, wc en douches, was alleen met volle machines. Repareer lekkende kranen. Sproei de tuin alleen als het langdurig droog is. Liever 1 keer per week een kwartier, dan elke dag 5 minuten: de planten zullen dieper wortelen en minder gevoelig worden voor de droogte. Was de auto in een wasstraat of gebruik thuis regenwater om te wassen en niet de tuinslang. Gebruik geen chloor of andere agressieve schoonmaakmiddelen, die doden in de rioolwaterzuivering de bacteriën die het rioolwater op een natuurlijke manier schoon moeten maken. Chemische bestrijdingsmiddelen zijn natuurlijk ook uit den boze. Medicijnen en vet horen niet door de wc weggespoeld te worden.

Doordat er meer bestrating is (tegeltuintjes, asfalt) en minder heggen, graften en bosjes kan het regenwater sneller wegstromen en krijgt geen kans om in de bodem te infiltreren. Door de klimaatverandering krijgen we vaker hevige regenbuien en spoelt het regenwater weg naar de rivieren, het riool of regenwaterbuffers. Die buffers zijn aangelegd om overstromingen te voorkomen. Het regenwater wordt tijdelijk opgevangen en daarna via de bufferuitgang gedoseerd afgevoerd. Het zijn ingrijpende maatregelen in het landschap. Momenteel worden er veel buffers vergroot omdat de buffercapaciteit te klein blijkt te zijn. Op veel plaatsen is er een gescheiden afvoer van rioolwater en regenwater. Het regenwater wordt dan rechtstreeks in een rivier geloosd en hoeft niet naar de rioolwaterzuiveringsinstallatie.

Rivieren mogen nu weer meanderen en krijgen de mogelijkheid om gestuurd te overstromen zonder dat er dorpen en steden onderlopen. Rond rivieren worden extra dijken aangelegd of opgehoogd. We moeten wereldwijd duurzaam omgaan met water. Alleen op deze manier kunnen we de kwaliteit van alle leven op aarde garanderen.

Vuurwantsen zijn bijzondere insecten

Jan van Dingenen

Inleiding

Meestal schrijf ik over planten, maar deze keer gaat het over wantsen, over insecten dus. Toen ik weer eens rond mijn woonplaats (Liempde) wandelde om naar planten te kijken, viel mijn oog op een boomstam met een flinke groep vuurwantsen. In mijn omgeving zijn vuurwantsen niet echt zeldzaam en een groepje vuurwantsen valt nogal op met die vrij grote insecten in de kleur felrood met scherp afgetekende zwarte vlekken. Deze vuurwants heet officieel *Pyrrhocoris apterus* en zit in de familie *Pyrrhocoridae*.

Familie der halfvleugeligen

De vuurwantsen behoren tot de 'orde' van 'Halfvleugeligen' of 'Snavelinsecten' of 'Hemiptera'. De naam 'Hemiptera' is een samentrekking van de woorden 'half' en 'vleugel' in het Grieks en verwijst net als de Nederlandse naam 'Halfvleugeligen' naar de vleugels van deze insecten. Die vleugels lijken namelijk maar half aanwezig te zijn omdat alleen het voorste deel verhard is en achterste deel een zacht membraam vormt en dus niet opvalt. De naam 'Snavelinsecten' verwijst naar de manier waarop een groot deel van deze insecten aan de kost komt, namelijk door plantensappen op te zuigen met een soort snavel. In ons land zijn ze niet echt schadelijk want sap zuigen

Meest onvolwassen vuurwantsen

De volwassen wantsen herken je aan een donkere, bijna zwarte tekening op het achterlijf.

Bij de juveniele wantsen is het achterlijf egaal rood.

*Meest volwassen vuurwantsen
Deze foto met vooral volwassen
vuurwantsen is een aantal weken
later gemaakt bij een boom die in
het dorp staat.*

grote verschillen in het uiterlijk van deze Snavelinsecten en je kunt je dan afvragen of al die 'familieleden' inderdaad wel echt directe familierelaties hebben. Maar ook heel andere wantsen en zelfs bladluizen en cicaden horen er ook bij. Ook wereldwijd hebben de meeste vuurwantsen een rode kleur, net als onze vuurwants en zitten in dezelfde familie: Pyrrhocoridae. Dat zijn zo'n 300 soorten wantsen in ruim 30 families en ze lijken dus op onze vuurwants!

doen ze meestal bij dode planten of bladeren en soms ook bij dode insecten. In ieder geval in ons land zijn de namen 'Halfvleugeligen' en 'Snavelinsecten' synoniem en verwijzen dus naar dezelfde insecten. In Nederland leven 37 families met 673 soorten, waarvan 45 aquatisch (in het water), 19 levend op het wateroppervlak en 609 terrestrisch (op het land). De cijfers komen van het 'EIS-kenniscentrum Insecten', andere bronnen geven licht afwijkende getallen.

Onderling zitten er

Wikipedia

Pyrrhocoris apter Dit is een 'statiefoto' van de volwassen vuurwants (Wikipedia)

Geen directe familie, maar wel gelijkenis

De sierlijke schildwants (Corizus hyoscyami) uit de familie Rhopalidae (Glasvleugelwantsen) is ongeveer 11 mm lang en heet in het Nederlands kaneelwants of

kaneelglasvleugelwants.

Deze wants lijkt op het eerste gezicht veel op de 'gewone' vuurwantsen door het enthousiaste gebruik van de kleuren rood en zwart op het schild. Maar het patroon is anders.

Deze wants schijnt warmte wat belangrijker te vinden dan veel andere soorten, zoals onze vuurwantsen. Maar blijkbaar kan deze

soort zich hier toch goed handhaven en de oorzaak zou kunnen zijn dat de voorkeur van deze wants voor kruidachtige planten daarbij helpt. Want kruidachtige planten hebben dikwijls uitgesproken smaken en die schijnen vaak niet populair te zijn bij de belagers van deze vuurwantsen!

Corizus hyoscyami Dit insect lijkt sprekend op een vuurwants en zal ook wel familie zijn, maar het heet kaneelglasvleugel wants! (Wikipedia)

Gewoon leuk of toch plaaginsecten

Veel soorten in deze families krijgen hun eten door het sap uit verschillende planten te zuigen en daar zitten natuurlijk ook planten bij die de mens als voedsel wil gebruiken. In dat geval worden die soorten gezien als plaaginsecten en die willen we natuurlijk kwijt. Vooral de bladluizen (Aphidoidea) worden bestreden want die zitten bij voorkeur op de plekken waar de plant nog echt in de groei is: daar bevat het sap het meeste voedsel! Die bladluizen worden bij een 'nuttig' gewas uiteraard bestreden door de kwekers. Maar ook daarop zijn weer uitzonderingen: de cochenilleluis is de meest opvallende rode en bevat een karmijnrode vloeistof die al eeuwenlang gebruikt wordt om kleding rood te verven!

De natuur als rechtspersoon: de natuur wordt mijn tante

Wim Derks

Inleiding

In de Bijbel in Genesis zegt God tegen Adam en Eva: Weest vruchtbaar en vermenigvuldigt u; bevolkt de aarde en onderwerpt haar; heerst over de vissen der zee, de vogels in de lucht en over alle levende wezens, die zich op de aarde bewegen. (Gen 1: 28). De mens staat boven de natuur en mag er mee doen wat hij wil. Deze houding ten opzichte van de natuur is niet alleen Joods-Christelijk, maar ook Grieks-Romeins. Deze houding vindt mogelijk zijn oorsprong bij de overgang van jager-verzamelaar naar veeteelt en landbouw. Via de Westerse cultuur is deze houding uitgedragen over een groot deel van de wereld.

Andere geluiden, opkomst natuurbescherming

Binnen de westerse cultuur klinken soms ook andere geluiden zoals bij Franciscus van Assisi en Jean-Jacques Rousseau. In 1864 begint een periode van toenemende natuurbescherming met de eerste plaatselijk vereniging tot bescherming van dieren. Gevolgd door: Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Dieren (1877), Vereniging tot Bescherming van Vogels (1899), Nederlandse Natuurhistorische Vereniging (1901), Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten (1905), Naardermeer, eerste natuurreservaat (1906), Limburgs Landschap (1931), Contactcommissie voor Natuur en Landschapsbescherming ter voorkoming van stuwdam in Geuldal (1932) (is opgegaan in Stichting Natuur en Milieu), Bond tegen Verontreiniging van Natuur en Stad (1939, via Natuurbeschermingswacht naar IVN natuureducatie (1960).

Opkomst van de milieubeweging vanaf de jaren zestig

In 1962 verscheen een boek van de Amerikaanse biologe Rachel Carson over de effecten van gewasbeschermingsmiddelen, waaronder DDT, op mens en milieu. Dat zorgde voor een ware aardverschuiving. De titel van het boek is Silent Spring en is in het Nederlands vertaald als: Dode Lente.

De biologe werd aangeklaagd omdat zij schade toebracht aan de belangen van het bedrijf dat DDT produceerde. Daarna volgde onder andere: Europees Natuurbeschermingsjaar N70 (1970), Oorsprong van De Kleine Aarde in Boxtel (1970), Provinciale Milieufederatie in Limburg (1971), Stichting Natuur en Milieu (1972), Club van Rome Grenzen aan de groei (1972), en Vereniging Milieudefensie (1972).

Opkomst van natuurontwikkeling

Wat betreft natuur ging het aanvankelijk om de bescherming van de nog aanwezige natuur. In de jaren tachtig ontstond een beweging om de natuur uit te breiden. Genoemd kunnen onder andere worden: Plan Ooievaar betreffende omzetten van landbouwgrond in natuur langs de grote rivieren (1986), ARK Natuurontwikkeling (1989), Koningssteen Thorn (1989) (een van de eerste voorbeeldgebieden van begrazing), gevolgd door Grensmaasproject (nu Rivierpark Maasvallei) en natuurontwikkeling Beneden Geuldal. Op steeds meer plaatsen wordt landbouwgrond omgezet naar natuur.

Wetten voor productiedieren, hobbydieren en gezelschapsdieren

Bij de eerste wet die dieren beschermdde, was het dier niet belangrijk. In 1886 werd in het wetboek van Strafrecht de mishandeling van een dier strafbaar gesteld. De reden hiervoor was dat de 'zedelijke gevoelens' van mensen die de mishandeling moesten aanzien of aanhoren werden gekwetst. In 1961 werd die wet gewijzigd. Nu werd het strafbaar om een dier opzettelijk pijn te doen of te kwellen zonder redelijk doel of met overschrijding van hetgeen ter bereiking van zodanig doel toelaatbaar is. Aan het eind van de jaren zestig wordt ook het welzijn van dieren belangrijk. Toen ontstond de intensieve veehouderij (bio-industrie), waarbij heel veel dieren werden gehouden op weinig grond. Mensen gingen zich afvragen of dat wel zo goed was voor die dieren. Ze vonden dat dieren er niet alleen maar zijn voor het nut van de mens. Dieren hebben ook een eigen waarde. Dit wordt de intrinsieke waarde van het dier genoemd. (Wikipedia)

In 1992 kwam de Gezondheids- en Welzijnswet voor dieren (GWWD). In 2002 kwam de Partij voor de Dieren in Nederland in het parlement.

Wetten voor wilde dieren en planten

In 1973 werden voor het eerst een aantal soorten planten en dieren in de wet beschermd (later de Rode Lijst). In 1999 volgde Flora- en faunawet ter bescherming van dier- en plantensoorten.

Wetten voor natuurbescherming

In 1967 trad de Natuurbeschermingswet, die in de troonrede van 1928 was aangekondigd, in werking gevolgd door de Boswet en de Flora- en Faunawet (1998) en de Wet Natuurbescherming (ter vervanging van Natuurbeschermingswet) (2017).

De natuur als rechtspersoon

We zitten nu in een volstrekt nieuwe ontwikkeling. Er wordt steeds meer rekening gehouden met de belangen van de natuur. In de afgelopen 100 jaar zijn steeds strengere wetten aangenomen om de natuur te beschermen. De volgende stap is dat de natuur (natuurgebieden, rivieren

enz.) een rechtspersoon kan worden, zodat de natuur zelf naar de rechter kan stappen om het eigen belang te verdedigen. Bedrijven en andere organisaties zijn ook een rechtspersoon en kunnen ook voor hun belangen opkomen. Er zijn buiten Nederland al vele voorbeelden. In 2017 werd de rivier Whanganui in Nieuw-Zeeland rechtspersoon. Die rivier wordt nu vertegenwoordigd door zes 'voogden', benoemd door de Nieuw-Zeelandse overheid en de oorspronkelijke Maori-gemeenschap. In 2008 werden de rechten van de natuur in de grondwet van Ecuador opgenomen. In 2011 won daar de rivier Vilcabamba de eerste rechtszaak. Inmiddels hebben in tientallen landen natuurgebieden en rivieren wettelijke rechten waaronder in Nieuw-Zeeland, Colombia, Bangladesh (alle rivieren), Ecuador (Moeder Aarde in de grondwet), Oeganda, Spanje en de VS. Het aantal juridische activiteiten met betrekking tot natuur is de afgelopen 15 jaar explosief gestegen. In Nederland is er ook steeds meer aandacht voor het onderwerp en lopen initiatieven om een gebied rechtspersoon te maken zoals ten aanzien van de Maas: Petitie Maas in de wet: <https://maascleanup.nl/actie/petitie> Onder andere IVN is sinds een paar jaar met dit onderwerp bezig. Wat betreft overheid loopt in Nederland de gemeente Eijsden-Margraten voorop.

<https://pro-eijsdenmargraten.nl/primeur-eijsden-margraten-natuur-krijgt-een-voogd/>

De natuur wordt mijn tante

In de Volkskrant (15 november 2023) stond een artikel met de kop 'Natuur krijgt rechten en een eigen voogd in Zuid-Limburgse Eijsden-Margraten'. Op het einde van het artikel staat: '...belangenbehartiging van de natuur...een voogd, bijvoorbeeld geselecteerd uit een pool van natuurorganisaties, lokale burgers en wetenschappers.' Toen mijn dochter in Rotterdam dit artikel voorlas aan onze kleindochter van 11 jaar was haar reactie: 'Dat moet opa gaan doen. Hij is een lokale burger en bezig met natuur. Dan wordt opa de vader van de natuur. Dan word jij mamma de zus van de natuur en dan wordt de natuur mijn tante.'

Nadere informatie vind je onder andere in:

-Clive Ponting, Een groene geschiedenis van de wereld, 1992.

Hoofdstuk 8 Denkwijzen. Daarin o.a. pag. 165 Genesis; pag. 163 e.v.

Grieks-Romeins; pag. 174: andere culturen

-J.L. van Zanden en S.W. Verstegen, Groene geschiedenis van

Nederland, 1993. Hoofdstuk 8 De veranderende relatie tussen mens en

natuur. Daarin o.a. de opkomst van de natuurbescherming en de

milieubeweging en natuurontwikkeling

-Marga Coesèl, Joop Schaminée, Lodewijk van Duuren, De natuur als

bondgenoot, De wereld van Heimans en Thijssse in historisch perspectief,

2007. (Met een kolom met een kroniek van jaartallen met gebeurtenissen

met ingang van 1845)

Nadere informatie over het onderwerp de natuur als rechtspersoon vind je o.a. in de volgende publicaties.

<https://www.vpro.nl/programmas/tegenlicht/lees/artikelen/2023/stem-van-de-natuur/hoe-de-natuur-steeds-meer-rechten-krijgt.htm>

12-4-23

Petitie Maas in de wet: <https://maascleanup.nl/actie/petitie>

Erik Kaptein, Rechtsgelijkheid voor de natuur. Waarom niet-menselijk

leven rechten verdient, 2021

[https://www.ad.nl/limburg/de-maas-moet-wettelijke-rechten-](https://www.ad.nl/limburg/de-maas-moet-wettelijke-rechten-krijgen~a0bb2a1a/ 2-7-2)

[krijgen~a0bb2a1a/ 2-7-2](https://www.ad.nl/limburg/de-maas-moet-wettelijke-rechten-krijgen~a0bb2a1a/ 2-7-2)

Jessica den Outer, Rechten voor de Natuur, 2023

Landelijke primeur Eijsden-Margraten: natuur krijgt een voogd

https://www.limburger.nl/cnt/dmf20231109_97537451

Ook het bos en de rivier hebben vanaf nu iets te zeggen in de raad of de

rechtbank: 'Dit gaat alles veranderen'

https://www.limburger.nl/cnt/dmf20231110_96110163

Winterexcursie Buitengoed Geul & Maas

Wil Lemmens en Riekie Notten

Inleiding

De winter begint pas op 21 december 2023, maar de winterexcursie vindt al plaats op zondag 17 december 2023. De weersvoorspelling klopt. We starten om 09:00 uur met een bewolkte hemel en met een temperatuur van 6° C. Halverwege lopen we in het zonnetje bij een temperatuur van 9° C. De ideale dag dus om te bewegen en te beleven. Dat doen we met 9 deelnemers. Sommigen zijn nieuwsgierig omdat in de berichtgeving stond dat er een reisje door het 'Heilig Land' zou plaatsvinden. Dat past wel in deze tijd om alvast in de kerstsfeer te komen.

De buurt van kasteel Jerusalem

Laat nu een van de deelnemers hier vlak in de buurt in Limmel gewoond hebben. Wij horen van haar een grappig verhaal over een van de vroegere bewoners. Dan wordt de vraag gesteld waar de naam Jerusalem eigenlijk vandaan komt. Hiervoor duiken we in de geschiedenis. Het kasteel werd in het eerste kwart van de 16de eeuw gebouwd door Pieter van den Driesch Proenen. Pieters zoon Andries (kanunnik en verbonden aan het kapittel van de Onze Lieve Vrouwenkerk in Maastricht) maakte in 1557 een reis naar het Heilige Land en noemde bij terugkomst – zwaar onder de indruk van wat hij daar gezien had – het familiekasteel 'Jerusalem'.

Sinds 2022 is er het Hair Science Institute gevestigd. Daarvoor was dit het hoofdkantoor van horeca-servicebureau Mise en Place. We lopen nog een stukje verder langs het riviertje de Kanjel en genieten van het prachtige uitzicht op het kasteel Jerusalem en de bijbehorende tuin, brug en waterpartij. Het enige wat nog ontbreekt is de sneeuw, anders was dit een ideale kerstkaart.

We steken de weg over en komen op onze reis bij een ander kasteel uit met de naam Bethlehem. Sinds 2010 is in het kasteel het Teaching Hotel Château Bethlehem van de Hotel Management School Maastricht gevestigd. De deelnemers zijn intussen heel nieuwsgierig geworden, dus lopen we gewoon maar even naar binnen. We worden vrij snel opgevangen door een jongedame die ons het een en ander laat zien en vertelt wat de mogelijkheden zijn om er een hapje te eten. Enthousiast lopen we weer met z'n allen naar buiten en kijken naar het prachtige kasteel met zijn evenzo mooie tuin.

We vervolgen onze tocht en lopen langs het riviertje de Kanjel en genieten onderweg van de rust en de stilte. Onderweg zien we messing hoefijzers in het pad, tekenen dat hier vroeger de Via Belgica gelopen heeft. We steken vliegensvlug de Meerssenerweg over en landen op het pad van de Groene Loper in Nazareth. Het reisje Heilig Land is dus nu compleet en dat al na ongeveer 45 minuten! Na ongeveer 100 meter slaan we links een pad in en zien achter de waterwerken een gebouw in de steigers staan. Het is Villa Kanjel ofwel Petite Suisse ofwel Dr. Poelsoord.

Dit gebouw dat vroeger een buitenplaats was van de familie Regout rond 1880, heeft een rijke historie. De tijd is echter te kort om de hele historie te vertellen, maar een van de deelnemers zegt dat ze daar geboren is. Ja, dit gebouw heeft vlak na de oorlog ook nog dienstgedaan als kraaminrichting.

Na deze culturele en historische uitleg, duiken we de natuur in en concentreren ons op de natuur en specifiek bessen en zaden. Als eerste zien we de rozenbottels van de Hondсроos. De Hondсроos is een roos die in juni en juli roze of soms witte bloemen heeft. De rozenbottel is de vlezig schijnvrucht van rozen. De vorm varieert van rond tot langwerpig tot flesvormig. De bottels worden graag in de winter gegeten door allerlei

vogels, zoals de koperwiek en de kramsvogel. Van de rozenbottels kun je ook jam maken. Die is rijk aan vitamine C en bevat verder nog vitamine B1 en B2. Waar komt de naam van Hondсроos eigenlijk vandaan, vragen we ons af. Het stamt uit de antieke geneeskunde toen de plant werd gebruikt tegen hondsdolheid (rabiës). Wat ons tevens opvalt aan deze rozenstruik zijn de bruine woekeringen in de struik. Het lijken wel haarbollen.

Het voordeel als je voor wandelt is dat je thuis kunt opzoeken wat het nu precies is. Het blijkt de Bedeguaargal te zijn! Alleen al het uitspreken is een opgave dus het is niet vreemd dat de deelnemers verbaasd opkijken. Zeker als verteld wordt hoe dit uitgroeisel ontstaan is. Het wordt veroorzaakt door de rozenmosgal-wesp. Hoe de gallen worden gevormd is niet precies bekend, maar op één of andere manier zorgt de

aanwezigheid van de larve ervoor dat de plant op een bepaalde manier gaat groeien, zodat de larve volop voedsel krijgt. In de gal komen in aparte kamertjes meerdere larven voor. Om het verhaal te kunnen onthouden is er gelukkig ook nog een andere naam: de slaapappelgal wat ook alweer een aparte naam is, maar die beter te onthouden is!

De volgende besjes die we tegenkomen zijn van de plant Bitterzoet, ook wel klimmende nachtschade genoemd. Dit is een vrij algemeen voorkomende, vaste plant, die in de zomer blauwe bloempjes heeft met gele meeldraden. De 1 cm grote bessen zijn eerst groen, dan geel en later rood. Ze zijn in rijpe vorm zacht, eetbaar voor vogels, maar giftig voor

mensen. Bitterzoet bevat biochemische stoffen die zijn opgebouwd uit een suiker (het glycon) en een niet-suiker (het aglycon). Als je op de stengel kauwt proef je eerst de bittere smaak, maar doordat deze door het speeksel wordt ontleed komt er suiker vrij. Daardoor krijg je een zoete smaak. De naam van deze plant is hiermee dus verklaard.

De belangstelling voor de bessen neemt alleen maar toe, zeker als je erop attent wordt gemaakt. Vrij snel worden weer nieuwe bessen ontdekt. Dit keer zijn het de bessen van de Gelderse roos.

De Gelderse roos is een struik of lage boom die in mei en juni bloeit met grote witte bloemen. Na de bloei komen er hangende trosjes met bessen aan, die lang aan de struik blijven zitten. De rode vruchten hebben een zure en bittere smaak en je kunt

ze eten, maar niet teveel in één keer want ze zijn licht giftig. De bessen kunnen goed de winter doorstaan en worden vaak gegeten door pestvogels, maar ook door de goudvink, de grote lijster en het roodborstje. Conclusie bij al die bessen is dat ze in de winter een belangrijke voedselbron zijn voor de vogels en vooral door hun hoge vitaminegehalte.

Na de bessen komen nu de zaden aan de beurt. We volgen het pad verder en genieten van de wuivende planten langs de waterkant zoals de Lisdodde, de Kaardenbol en de Grote klit. We kijken eerst naar de Lisdodde met zijn typische bruine sigaar aan het uiteinde van de stengel. De

plant bloeit in juni en juli met de mannelijke aar meestal direct boven de vrouwelijke lichtbruine aar, waaraan de bloemen zitten. Bij rijpheid zijn de vrouwelijke aren zwartachtig bruin; de sigaren. De plant kan zich door middel van zijn wortelstokken snel verspreiden. Ze speelt vaak een belangrijke rol bij het verlanden van ondiep water zoals op de foto te zien is. De planten zijn meerjarig en produceren veel zaad. De zaden kunnen

worden gedroogd of geroosterd. Lisdoddes reinigen het water doordat ze vervuiling uit het water opnemen.

Ook blijven we stilstaan bij de Kaardenbol. Die kennen we onder andere van de droogboeketten. Deze plant is familie van de kamperfoelie en is veelal tweejarig. Hoewel de plant stekelige stengels heeft, is het toch geen distel. De Kaardenbol werd vroeger gebruikt om stoffen te ruwen. Dit ruwen wordt

ook wel kaarden genoemd. De plant heeft in de zomer blauw-violette bloemen. De uitgebloeide bloemen ofwel zaadkoppen blijven over tot na de winter. De zaden worden graag door putters en vinken gegeten.

Als laatste bij de zaden nemen de Grote klit figuurlijk onder de loep. Deze plant wordt ook wel Grote klis genoemd en is tweejarig. De Grote klit onderscheidt zich van de Gewone klit doordat de bladsteel van de rozetbladen bij de grote klit met merg gevuld is en bij de gewone klit aan de voet hol is. De plant bloeit in de zomer en heeft paarsrode buisbloemen. De vruchten zijn nootjes en worden verspreid doordat ze aan de vacht van dieren blijven hangen zoals we zien bij de rondlopende Galloway runderen. Ook blijven ze aan kleding hangen.

We lopen nu door het bos en we zien dat er flink gerooid is . Bij het voorwandelen is men druk bezig om met grote apparatuur vele bomen te vellen. Zo nieuwsgierig als we zijn, vragen we aan een van de mannen wat en waarom ze aan het rooien zijn. Deze man, Jesse Silvertand, blijkt de zoon van het bedrijf dat aan het zagen is. Hij neemt ruim de tijd om ons te vertellen wat ze aan het doen zijn. Dat verhaal vertellen we dus nu aan de deelnemers. In het bos staan veel essen (bomen) die lijden aan de Essentaksterfte. Deze Essentaksterfte tast zowel jonge als oude bomen aan en is een sterk toenemend probleem in heel Nederland. De sterfte wordt veroorzaakt door een schimmel met de naam

'Vals essenvlies-kelkje'. Deze schimmel infecteert de bomen via het blad. De eerste symptomen bestaan uit bladvlekjes gevolgd door verkleuring van de nerven en het geheel of gedeeltelijk afsterven van het geïnfekteerde blad. Als de aantasting doorzet, groeit de schimmel via de bladsteel de twijgen in waar ook de bast en het cambium worden aangetast. Dit leidt tot verstoring van de sapstroom, wat zichtbaar wordt door verdord blad in de kroon van aangetaste essen in de loop van het groeiseizoen, alsmede afsterving van twijgen of zelfs delen van de kroon. Kenmerkend zijn ook de langgerekte afgestorven plekken in de bast rondom de aanzet van geïnfekteerde twijgen en de karakteristieke bruinverkleuring van afgestorven twijgen.

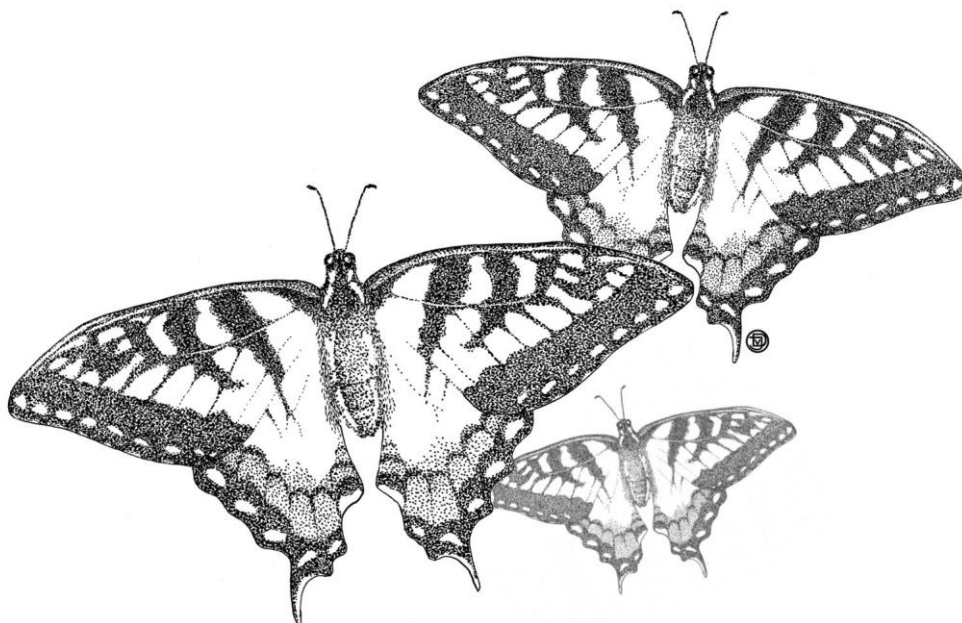
Jesse's tip is om vooral omhoog te kijken bij bomen, want daar kun je vaak aan zien of een boom gezond of ziek is. Deze tip brengen we samen met de deelnemers in de praktijk. We doen dat nog een keer onderweg bij een

immense grote taxus die er gelukkig nog gezond bij staat. Zo zie je maar weer dat je van alles aan de weet komt als je de natuur induikt en gewoon vraagt. In dit geval willen we Jesse via deze weg bedanken voor de tijd, de foto's en de uitleg. Wie weet nodigen we hem uit om een keer een lezing te geven over bomen!

Het is tijd om terug te wandelen. We genieten van de rust en de stilte, zeker als we langs het crematorium La Grande Suisse lopen. Via de Beukenlaan lopen we richting kasteel Vaeshartelt waar we nog samen napraten over onze rondvlucht door het Heilig Land. We doen dat onder het genot van een kopje koffie of thee en sommigen nemen een beker warme chocomel.

De lezer maar zeker de deelnemers vragen zich misschien af hoe we toch aan al die informatie komen? Het antwoord is dat we bij het voorwandelen alles opschrijven wat interessant is. Soms heb je al een antwoord op basis van je eigen kennis. Als je het antwoord niet weet duik je in de boeken of je raadpleegt bijvoorbeeld Wikipedia. Zo blijf je als gids goed op de hoogte.

Het bijzondere van spinazie

Jan van Dingenen

Inleiding

Spinazie is een heel gewone groente in Nederland, maar de plant is zeker niet inheems. Dus hoe zijn we aan spinazie gekomen? Speelde Popeye een rol? De combinatie van spinazie met de stripfiguur Popeye zal zeker wel een rol hebben gespeeld om spinazie acceptabel te maken voor kinderen. Want die beginnen meestal met spinazie niet lekker te vinden. Wat dan precies hun probleem is weet ik niet, maar de structuur van gekookte spinazie is wel bijzonder.

De wilde spinazie

Het is niet duidelijk waar de spinazie (*Spinacia oleracea*) oorspronkelijk vandaan komt. Het meest waarschijnlijke streek van herkomst lijkt Zuidwest Azië want daar komen de oudste kweekvormen vandaan, maar een echte 'wilde' vorm is daar nooit gevonden. De verspreiding van gekweekte spinazie is dan ook heel oud en men neemt aan dat de oorsprong in het gebied in of bij Iran ligt en dat de verspreiding van daaruit verschillende kanten opging o.a. richting Middellandse zee en verder naar het vasteland van Europa. Maar vreemd is dat de teelt van de plant bijvoorbeeld eerder begon in China dan in Europa en dat de Moren de teelt naar Spanje brachten. Maar het onderzoek loopt nog!

De spinazieplant zit in de Amaranten familie. Die familie lijkt nog niet helemaal 'vast' gedefinieerd te zijn, want er zijn verschillende beschrijvingen en herhaaldelijk wijzigingen. Maar er zitten meer 'eetbare' planten in deze familie zoals suikerbiet en andere bieten die naar het vee gaan. En ook

De spinazie plant in de groei fase. Waarschijnlijk is het een vrouwelijke plant (Wikipedia)

opvallende wilde planten zoals hanenkam, brave hendrik, druifkruid, melganzenvoet, melde, zeekraal etc..

Spinazie is gezond

Voor de grote, fraaie bloemen moet je blijkbaar niet in deze familie zijn, maar klein maar fijn komt wel voor. Wikipedia heeft de bijgaande foto van

Spinazie heeft twee soorten zaad: met scherpe punten en 'gewoon' afgerond .(Wikipedia)

de vrouwelijke bloei van de spinazie. Mijn ouders hadden ieder jaar spinazie in de tuin, maar deze fraaie bloeiwijze kan ik me niet herinneren. Wel dat wij regelmatig spinazie aten en dat mijn broers en zussen daar niet altijd enthousiast over waren. Maar mijn ouders zeiden dat spinazie heel gezond was en dat je er sterk en slim van werd omdat er veel ijzer in zat. Dat laatste blijkt volgens modern onderzoek niet

juist! Op de eerste plaats blijkt uit dat onderzoek dat het ijzergehalte van spinazie helemaal niet hoog is; het gehalte bij witte bonen, waterkers en bieslook bijvoorbeeld is duidelijk hoger. Men vermoedt dat bij het oude onderzoek een gehalte van bijvoorbeeld 12,5 mg per 100 gram spinazie is genoteerd terwijl er 1,25 mg per 100 gram was gemeten! Modern onderzoek meldt zowel 4,1 gram als 2 gram per 100 gram spinazie. Ook niet erg duidelijk maar wel duidelijk minder!

Maar spinazie blijft natuurlijk wel gezond eten. Alleen het stoere is er een beetje van af. Jammer voor Popeye en de schrijvers van stripboeken, want Popeye was speciaal bedacht om de verkoop van spinazie te stimuleren. Maar Popeye zelf redt het wel denk ik.

De vrouwelijk bloemen van de spinazie. Heel bijzonder (Wikipedia)

Nogmaals 'onze' Hoornaar

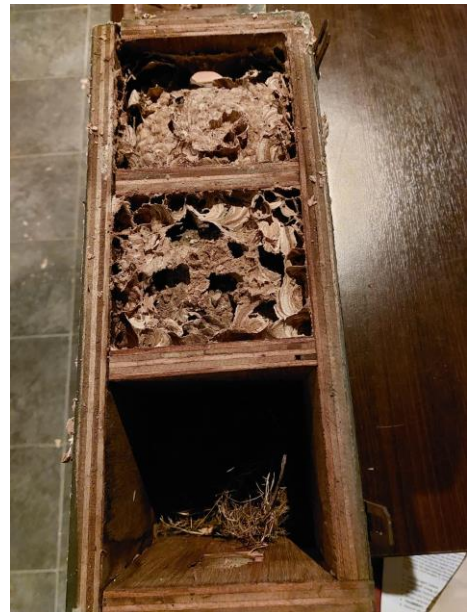
Paul Notten

Inleiding

In de Haamsjeut van oktober vorig jaar heb ik de verschillende, vanaf begin juni 2023 door hoornaren rond ons huis gebouwde, nesten uitvoerig beschreven. Met als bijzondere vermelding: het nest dat door de grote wespen rond een drie kamer mussenflat gebouwd was. Eén van de andere nesten naast de achterdeur heb ik laten verwijderen. Zó kort bij menselijke bewoning vond ik wel wat (be)dreigend. De andere woning heb ik intact gelaten; wél met het voornemen om het verloop van de levenscyclus van zo'n nest te volgen. Om na afloop van het jaar te bekijken of ik zoveel vliegvolk direct nabij onze woning nog wil hebben.

Het nest in de herfst

Begin oktober 2023, de hoornaren vliegen nog dat het een lieve lust is aan de lopende band naar binnen en naar buiten, het kan niet op! Af en toe zijn er wachttijden aan de buitenkant van de kast als er al te veel aanbod van thuisvliegers is. Zo'n verkeersinfarct leidt overigens niet tot schermutselingen of onderling gekrakeel, het wordt in pais en vree opgelost. Volgens de door mij doorgenomen vakliteratuur zou in de loop van de maand oktober het nest uitsterven. Dus ben ik vanaf die maand het

leven en gedrag van de hoornaren wat nauwgezet gaan volgen. Aanvankelijk geen enkele terugval in het aantal vliegbewegingen. Een begrip overigens dat mij als buur van het vliegveld erg bekend in de oren klinkt. Tegen tien oktober begon ik te twijfelen aan de voorspelde teloorgang van het nest. Mijn aandacht verslaptte even en plots was het twintig oktober. Met een snelle actie heb ik de plek in mijn

waarnemingsstoel weer ingenomen en mijn ogen gericht op het nest in de verwachting dat de vlucht van de hoornaren onverminderd zou doorgaan. Dat werd voor mij een shock. Na een halve minuut nog geen enkele inkomende vlucht. Het leek wel of de familie hoornaars slecht nieuws had ontvangen en als groep spoorlags was vertrokken; en zo ja, waarheen

dan? Dat hoefde ik gelukkig niet uit te zoeken. Plots was de landingsbaan richting nestkast toch weer veilig en kon opnieuw worden geland. Maar één ding was duidelijk: het aantal nog vliegende hoornaren was meer dan gehalveerd en dat neerwaartse beeld zette daarna in versneld tempo door.

Eerst nog een tiental invliegende hoornaren per minuut maar allengs nog maar een enkele. Voor mij een droevig beeld. Het weer was nog goed. De diertjes zouden zo maar zonder problemen nog wat weken hebben kunnen bij sprokkelen. Maar de natuur heeft andere wetten; op is op! Of zoals Toon Hermans in zijn conference tegen de proef draaiende zanger over 'wat ruist er in het struikgewas ....' onverbiddelijk zegt: Uw tijd is om! Voor mij de vraag: wat zou er gebeuren met die mooie door de hoornaars van papyrusmateriaal geconstrueerde omhulling van de mussenflat? En de gedachte dat dit kunstwerk eigenlijk bewaard moest blijven als toonbeeld van constructieve vaardigheid.

Dáár over te denken: 'dat heeft nog wel enige tijd' was andermaal een foute inschatting! Vrijwel onmiddellijk na het uitsterven van de hoornaars moet de sloop van het raatwerk om de kast heen zijn begonnen door weersinvloeden zoals wind en regen. Half november zijn er alleen nog wat rafelige flarden te zien. Op de bijgeplaatste foto's: de nog perfecte omhulling van de vogelkast en de gesloopte.

Op de varia-avond van het IVN in maart heb ik de foto's over het verloop van het nest van de hoornaren gepresenteerd. Ik was die avond in goed gezelschap. Want, ook aanwezig waren Wim en Els Derks met een gelijk broedgeval. Maar de hoornaren in Waterval hadden duidelijk voor een meer betrouwbare plek gekozen en wel op de vliering van hun huis; een prachtig klassiek rond hangnest zonder enige sleet.

Tot slot

Op woensdag 6 maart (zonnig weer) vloog al een stevige hoornaarster langs mijn raam richting onbewoonbaar verklaarde woning. Als door een wesp gestoken vloog Riekie overeind en .... even later zette zij de ladder tegen de muur. Op de varia-avond zagen we dat de raten structuur in de kast nog perfect in orde was. De hoornaren vinden beslist andere nestgelegenheden in ons arboretum.

vliegenzwam

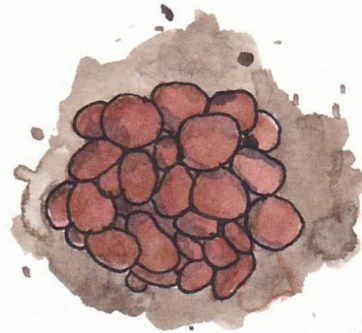
kleine aardappelbovist

Helmmycena

gewone fopzwam

Spelvoetcollybia

Nathalia van Eijsden

<https://www.ivn.nl/afdeling/meerssen>

ivnmeerssen@gmail.com

ACTIVITEITEN

Deze duren (ruim) 2 uur

*****

ledere donderdag: Werken in de natuur. jo.lexis@home.nl

*****

Zondag 24 maart 2024: Lente-excursie in het Savelsbos. Vertrek om 9:00 uur vanaf parkeerplaats over het spoor bij station Meerssen (carpoolen). Vertrek om 9:30 uur parkeerplaats eetcafé Riekelt, Rijksweg 184 in Gronsveld. Duur 2,5 uur. Wil Lemmens (06-5365 4590) en Riekie Notten (043-364 5416)

Maandagvond 25 maart 2024: Waterkwaliteit en ecologische waarde van de Geul en andere beken in Meerssen. Lezing door Monique Korsten, ecooloog bij Waterschap Limburg. Om 19:30 uur in de Proostenkelder, tegenover de Vredeskapel, Markt Meerssen. Marianne van den Berg mariannevandenbergh@planet.nl (043 364 6754)

Donderdag 28 maart 2024: Rondleiding door bio-groentetuin Bloemen & Planten Kwekerij De Bongerd, Bonaertsweg 22, Bunde. Van 10:00 uur tot 12:00 uur. Allerlei tuintips van John de tuinman in verband met klaarmaken groentenbedden. Riekie Notten houbenriekie07@gmail.com (043 364 5416)

Maandag 1 april 2024: (Tweede Paasdag) Wildpluk wandeling. Start om 9:30 uur op parkeerplaatsje Voulwamesweg, ten westen van de brug over het kanaal in Bunde. Yenni Huits en Riny Rongen mmonrro@xs4all.nl (06 2004 0142)

Woensdagavond 10 april 2024: Bijeenkomst vogelwerkgroep o.l.v. Bert Merk. Om 20:00 uur in ruimte bij horeca Sporthal Marsana, Molenveldweg 20, Meerssen. Op die avond wordt de afspraak gemaakt voor de komende excursie op zondagmorgen. hj_merk@hotmail.com (06-3761 7966)

Maandagvond 15 april 2024: Aziatische hoornaar, een ongewenste nieuwkomer vanwege bedreiging voor honingbij en andere insecten. Lezing door Willemien Pieters van Beeing Nature. Om 19:30 uur in de Proostenkelder, tegenover de Vredeskapel, Markt Meerssen. Wim Derks wimelsderks@hotmail.com (043-364 3740)

Zondag 21 april 2024: Excursie langs zwaluwhotels en mussenhotel. Vertrek om ??? bij Jan de Veen, St. Remigiusstraat 49, Schimmert (06 8297 1361). Riekie Notten (043-364 5416)

Maandagvond 6 mei 2024: Workshop Natuurbonbons met Claude Hollbecque. Om 19:00 uur in de Proostenkelder, tegenover de Vredeskapel, Markt Meerssen. Financiële bijdrage gevraagd. Aanmelden bij Riekie Notten (043 364 5416) of Riny Rongen mmonrro@xs4all.nl (06 2004 0142)

Woensdagavond 8 mei 2024: Bijeenkomst vogelwerkgroep o.l.v. Bert Merk. Om 20:00 uur in ruimte bij horeca Sporthal Marsana, Molenveldweg 20, Meerssen. Op die avond wordt de afspraak gemaakt voor de komende excursie op zondagmorgen. hj_merk@hotmail.com (06-3761 7966)

Zaterdag 18 mei 2024: Berminventarisatie bij de visvijver Geulle. Start om 9:30 uur Marktplein Geulle. Leo Voragen, Riekie Notten en Riny Rongen mmonrro@xs4all.nl (06 2004 0142)

Zondag 19 mei 2024: Wandeling rondje Simpelveld. Om 9:30 carpoolen bij parkeerplaats aan overkant spoor NS station Meerssen. Om 10:00 uur vertrek Simpelveld op nog nader te bepalen plaats. O.l.v. Ria Tuijt en Mariëlle Urlings (06 8298 7793)

Zondag 26 mei 2024: Excursie Ulestraten: de Kwallef van Vliek, Landgoed Biesenbergh (Ratelaar), Humcoven, Vliekerbos (hellingbos met bronnen). Om 14:00 uur parkeerplaats Dorpstraat bij kerk o.l.v. Fred Erkenbosch. frederkenbo@gmail.com (06-8298 7793)

Woensdagavond 12 juni 2024: Bijeenkomst vogelwerkgroep o.l.v. Bert Merk. Om 20:00 uur in (nader te bepalen)

Zondagmorgen 16 juni 2024: Gezinsactiviteit. Om 10:00. Riekie Notten, houbenriekie@gmail.com (043 364 5416)

Maandagavond 17 juni 2024: Late avondwandeling en vuurvliegjes in Bergse Heide o.l.v. Els en Wim Derks. Vertrek 20:30 uur parkeerplaats station Meerssen (carpoolen) en 21:00 uur Brakke Berg, Wolfsdriesweg 10, Geulhem. wimelsderks@hotmail.com (043-364 3740).

Woensdagavond 19 juni 2023: Late avondwandeling en vuurvliegjes in Ulestraten o.l.v. Els en Wim Derks Vertrek 21:00 uur achter kerk Ulestraten (Dorpstraat) wimelsderks@hotmail.com (043-364 3740).

Zaterdag 22 juni 2024: Orchideeënexcursie Eben-Emael. Leo Voragen en Riny Rongen.

Woensdagavond 10 juli 2024: Bijeenkomst vogelwerkgroep o.l.v. Bert Merk. Om 20:00 uur in (nader te bepalen)

Haamsjeut digitaal ontvangen?

Al sinds het begin brengt IVN de Haamsjeut uit in papieren vorm. Vier keer per jaar valt een papieren versie, in zwart wit, op de mat, rondgebracht door IVN-leden. De digitale versie is een paar weken na verschijningsdatum in kleur te bewonderen via de website. Deze versie is online te bewaren en de foto's komen veel beter tot hun recht. Omdat we als IVN duurzaamheid hoog in het vaandel hebben staan, maar ook gezien de sterk gestegen kosten voor het drukken op papier, willen we de Haamsjeut zoveel mogelijk digitaal gaan aanbieden aan de leden die dit willen. Als je je aanmeldt om de Haamsjeut digitaal te willen ontvangen, krijg je op de verschijningsdatum een mail met het digitale exemplaar als bijlage. Je krijgt dan géén papieren versie meer. We hopen dat veel leden zich aanmelden voor de digitale versie om zo het aantal papieren exemplaren te verminderen. Aanmelden? Via ivnmeerssen@gmail.com

E-mailadressen gewenst

Om snel te kunnen communiceren met onze leden zouden we graag zoveel mogelijk e-mailadressen ontvangen. Denk bijvoorbeeld aan een reminder voor een activiteit (Nieuwsflits) of een mededeling voor een wijziging bij een lezing. We gebruiken als IVN Meerssen ook de website en Facebook, maar daar bereiken we niet alle leden mee.

Geef het mailadres door via: ivnmeerssen@gmail.com

Opzeggen van het lidmaatschap kan tot uiterlijk 1 december.

Samenwerkingspartners in de gemeente Meerssen o.a.

Kwallef van Vliek

<http://kwallefvanvliek.nl>

Milieudefensie Meerssen

meerssen@milieudefensie.nl

Stichting Duurzaam Meerssen

<https://www.stichtingduurzaammeerssen.com>

IVN Natuureducatie afdeling Afdeling Meerssen

Secretariaat

De Kling 2, 6235 BJ

Ulestraten

T 06 83200126

E-mail:

ivnmeerssen@gmail.com

Website:

www.ivn.nl/afdeling/meerssen

Bankrekeningnummer

NL20RABO 0132684055 IVN Meerssen

Ledenadministratie

John Bronckers

T 06 41857316

Bestuur

Voorzitter

Marianne van den Berg

Vicevoorzitter

Wim Derks

Secretaris

Frans Ligthart

Penningmeester

Frank Kapsenberg

Bestuursleden

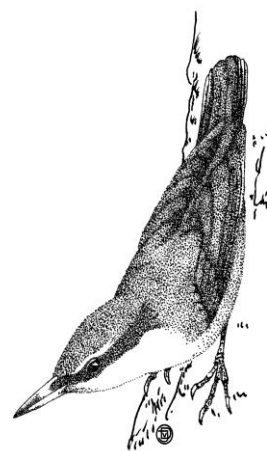
Frans van de Kragt

Riekie Notten-Houben

Pascalie Satijn

Jan de Veen

Leo Voragen

Coördinatoren van de Werkgroepen:

Communicatie

André Ament

T 06 44189017

Vogelwerkgroep

Bert Merk

T 043 3644339

Activiteiten

Wim Derks

T 043 3643740

Jeugd

Els Derks-van der Wiel

T 043 3643740

Plantenwerkgroep

Leo Voragen

T 045 5442300

Paddenwerkgroep

Frans van de Kragt

T 043 8502832

Landschapsonderhoud

Jo Lexis

T 06 29178743

Zoogdieren

Wim Derks

T 043 3643740

Milieu

Els Derks-van der Wiel

T 043 3643740